

СИТУАЦІЯ ЩОДО ЕКТОПАРАЗИТОЗІВ СВІЙСЬКОЇ ПТИЦІ У ГОСПОДАРСТВАХ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ

Нагорна Л.В.,

Сумський національний аграрний університет, м. Суми

У статті наведено узагальнюючі дані еколого-епізоотологічного моніторингу ектопаразитозів свійської птиці у фермерських, присадибних та господарствах з промисловими технологіями ведення галузі в окремих регіонах лісостепової зони України. Внаслідок проведення паразитологічних досліджень, визначено видовий склад персистуючої в господарствах арахноентомофауни, екстенсивність інвазії залежно від способу утримання птиці, сезонний прояв спалахів паразитозів та особливості вікової динаміки.

Ключові слова: *епізоотологічний моніторинг, тимчасові ектопаразити, постійні ектопаразити, ектопаразитофауна, малофаги, червоні курячі кліщі, екстенсивність інвазії, паразитологічні дослідження.*

Вступ. Забезпечення населення високоякісними продуктами харчування є стратегічним завданням агропромислового комплексу України. Незаперечним фактом є обов'язковість постійного надходження до раціону людини білків, зокрема і тваринного походження. За цих умов постало невідкладне завдання щодо нарощування виробництва високобілкових продуктів харчування, насамперед за рахунок розвитку тваринницьких галузей [1].

З організаційно-технологічних можливостей та термінів віддачі капітальних вкладень, наймобільнішим є птахівництво, яке порівняно з іншими галузями тваринництва відзначається скоростиглістю, високими коефіцієнтами відтворення поголів'я і використання кормового протеїну, нижчою енергоємністю, вищим рівнем механізації і автоматизації виробничих процесів, а також можливим поліпшенням якісного складу продукції необхідними вітамінами. Разом з тим в організаційно-технологічному розвитку тваринницьких галузей, птахівництво є галуззю, яка найбільшою мірою відповідає умовам застосування інтегрованої моделі «селекція – споживач кінцевої продукції», спрямованої на тісне поєднання всіх ланок виробничого процесу і забезпечення економічних інтересів учасників спільної діяльності в одержанні високих результатів [1, 2].

Також, ефективний розвиток птахівництва має велике економічне і соціальне значення, оскільки існує широкий попит населення на високоякісне за жирно- та амінокислотним складом м'ясо птиці та яйця, завдяки їх повноцінності та відносній дешевизні, в порівнянні з іншими продуктами тваринництва [3]. Проте, суттєвим гальмівним чинником розвитку птахівництва є персистенція серед поголів'я збудників інфекційних та інвазійних захворювань. Залежно від епізоотичного стану кожного окремо взятого

господарства та регіону загалом, здійснюються лікувально-профілактичні обробки поголів'я та, відповідно, корегуються комплекси ветеринарно-санітарних заходів. Але, не дивлячись на постійні зусилля щодо усунення ризиків від персистенції інфекційних та інвазійних агентів, проблема їх наявності у птахогосподарствах продовжує залишатися актуальною. І якщо проведенням систематичних вакцинацій вдається звести до мінімуму проблему інфекційних захворювань, то захворювання паразитарної етіології продовжують слугувати фактором ризику у сучасному птахівництві, як за промислового, так і за дрібнотоварного ведення галузі [4-6]. Зокрема, не дивлячись на постійне удосконалення схем лікувально-профілактичних заходів, невирішеною наразі залишається проблема паразитування на птиці ектопаразитів, як постійних, так і тимчасових [7]. Встановлено, що за дотримання санітарно-гігієнічних аспектів годівлі, догляду та утримання птиці, максимальну продуктивність можливо отримати лише від поголів'я, вільного від збудників паразитарних захворювань, в тому числі від різновидової ектопаразитофауни [5, 6].

Тому, **метою** даної роботи було визначення поширення у виробничих умовах птахівничих господарств Лісостепової зони України, з розведення різновидової птиці, збудників ектопаразитарних захворювань, з урахуванням виду, віку обстежуваного поголів'я та сезону.

Матеріали і методи. Визначення еколого-епізоотичної ситуації щодо ектопаразитозів птиці проводили в птахівничих господарствах Полтавської, Чернігівської, Харківської та Сумської областей, з різними технологіями утримання поголів'я. Моніторингу піддавали також поголів'я птиці підсобних господарств за дрібнотоварного ведення галузі. При встановленні ураження птиці постійними ектопаразитами, оглядали не менше 15 % з наявного в господарстві поголів'я. Визначення інвазування поголів'я тимчасовими ектопаразитами здійснювали шляхом ретельного огляду підстилки в приміщеннях (за підлогового способу утримання птиці), а також пилу, біосубстрату в пташниках (за клітково-батареїного способу). У випадку виявлення ектопаразитів, їх виділяли та поміщали в ємності з 70⁰ етиловим спиртом, з подальшою видовою ідентифікацією [8-10].

Результати досліджень. Внаслідок проведення моніторингових досліджень епізоотичної ситуації щодо ектопаразитозів свійської птиці в господарствах різного виробничого спрямування, було встановлено стійке епізоотичне неблагополуччя. Незалежно від технології утримання та виду птиці, виявлено персистенцію ектопаразитів. Жоден з обстежених нами видів свійської птиці не був вільним від ектопаразитів. Еколого-епізоотична картина в кожному з досліджених господарств дещо відрізнялася за виявленим видовим складом збудників та інтенсивністю інвазування ними.

Висновки. 1. При проведенні моніторингових досліджень птахівничих господарств Лісостепової зони України, спільно актуальною проблемою, незалежно від способу ведення галузі є паразитування червоного курячого кліща *Dermanyssus gallinae*. Колонії ектопаразиту виявляли в господарствах як

з промисловими технологіями, так і за дрібнотоварного ведення галузі, незалежно від сезону та виду птиці.

2. Проблема ураження поголів'я постійними ектопаразитами є актуальною за дрібнотоварного ведення галузі. Ураження птиці малофагами у промисловому птахівництві є спорадичним.

Перспективи подальших досліджень. Полягають у розробці максимально дієвих схем лікувально-профілактичних заходів щодо ектопаразитозів птиці, зокрема кліща *Dermanyssus gallinae*.

Література

1. Ярошенко Ф.О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку. – К.: Вид-во «Аграрна наука», 2004. – 502 с.
2. Колос Н. Точка зору / Н. Колос // Наше птахівництво. – 2013. – № 4. – С. 6-9.
3. Осіпенко О. Для грошей і здоров'я / О. Осіпенко // Наше птахівництво. – 2014. – № 1. – С. 78-80.
4. Ветеринарно-санитарная профилактика в птицеводческих хозяйствах / [Фисинин В.И., Смирнов А.М., Тюрин В.Г., Лысенко В.П. и др.] // М.: «НИПКЦ Восход-А». – 2012. – 332 с.
5. Smith S.A. Parasites of birds of prey: their diagnosis and treatment / S.A. Smith // – Sem Avian Exotic Pet Medicine. – 1996. – N 5. – P. 97-105.
6. Інвазійні хвороби птахів: методичний посібник / [Галат В. Ф., Березовський А. В., Сорока Н. М., Прус М. П.]. – Київ: Видавничий центр НАУ, 2007. – 71 с.
7. Акбаев Р.М. Дезинсекция и деакаризация птицеводческих помещений / Р.М. Акбаев // Птица и птицепродукты. – 2011. – № 4. – С. 14-15.
8. Пучкова Е.А. К методике определения зараженности птичников клещами *Dermanyssus Gallinae* // Материалы ветеринарной арахно-энтомологии и ветеринарной санитарии. – Тюмень. – 1970. – С. 36-39.
9. Василевич Ф.И. Методические положения по борьбе с эктопаразитами сельскохозяйственной птицы / Ф.И. Василевич, Р.М. Акбаев – М.: ТТКП. – 2011. – 88 с.
10. Юськів І. Д. Акарологічні дослідження тварин та акарициди: навч.-практ. посібник / І. Д. Юськів // – Львів: Каменяр. – 1998. – 95 с.

SUMMARY

Situation relatively ectoparasitics poultry in farms of a forest-steppe zone of Ukraine
Nagorna L.V., *Sumy National Agrarian University, Sumy*

The aim of this study was to determine the prevalence in poultry farms operating conditions a forest-steppe of Ukraine, with multiservice breeding birds pathogens ectoparasitic disease, taking into account the type, age of the subject of livestock and season.

Materials and Methods. Definition of ecology - epizootic ektoparazit birds carried out in poultry farms Poltava, Chernihiv, Kharkiv and Sumy regions, with different technologies livestock content. Monitoring was also poultry stock farms for conducting small-scale industry. In establishing the permanent destruction of poultry ectoparasites examined at least 15% from the existing livestock on the farm. Definition invasiveness temporary livestock ectoparasites overhaul carried out by litter on the premises (for outdoor fashion poultry), as well as dust, biosubstrates in poultry houses (with cell - battery method).

Results. As a result of monitoring studies of the epizootic situation regarding ektoparasitoses poultry farms in different production areas; it has been stable epizootic trouble. Regardless of the technology content and bird species, revealed the persistence of ectoparasites. None of the surveyed species of poultry has not been free of ectoparasites. Ecoh - epizootic pattern in each of the surveyed households was slightly different for identifying species composition and intensity of invasion by pathogens them.

Conclusions. 1. When conducting monitoring studies poultry farms steppe zone of Ukraine, together with an actual problem, regardless of the method of conducting shook off is parasitized red chicken mite *Dermanyssus Gallina*. Colonies ectoparasites found in farms as industrial technologies, and at small-scale industry run, regardless of the season and the type of bird.

2. Problem permanent destruction of livestock ectoparasites is relevant when administered small-scale industry. Malofag defeat birds in the poultry industry is sporadic.

Keywords: epizootic monitoring, temporary ectoparasites, permanent ectoparasites ektoparasitofauna, mallofag, red poultry mites, extent of infestation, parasitological research.

Ситуация относительно эктопаразитозов домашней птицы в хозяйствах
Лесостепной зоны Украины

Нагорная Л.В., Сумской национальной аграрный университет, г. Сумы

Целью данной работы было определение распространенности в производственных условиях птицеводческих хозяйств Лесостепной зоны Украины, с разведения разнородной птицы, возбудителей эктопаразитарных заболеваний, с учетом вида, возраста обследуемого поголовья и сезона.

Материалы и методы. Определение эколого - эпизоотической ситуации по эктопаразитомам птицы проводили в птицеводческих хозяйствах Полтавской, Черниговской, Харьковской и Сумской областей, с различными технологиями содержания поголовья. Мониторинга подвергали также поголовье птицы подсобных хозяйств за мелкотоварного ведения отрасли. При установлении поражения птицы постоянными эктопаразитами, осматривали не менее 15 % с имеющегося в хозяйстве поголовья. Определение инвазирования поголовья временными эктопаразитами, осуществляли путем тщательного осмотра подстилки в помещениях (за напольного способа содержания птицы), а также пыли, биосубстратов в птичниках (при клеточно - батарейном способе).

Результаты исследований. В результате проведения мониторинговых исследований эпизоотической ситуации относительно эктопаразитозов домашней птицы в хозяйствах разного производственного направления, было установлено стойкое эпизоотическое неблагополучие. Независимо от технологии содержания и вида птицы, выявлена персистенция эктопаразитов. Ни один из обследованных нами видов домашней птицы не был свободным от эктопаразитов. Эколого-эпизоотическая картина в каждом из исследованных хозяйств несколько отличалась за выявленным видовым составом возбудителей и интенсивностью инвазирования ими.

Выводы. 1. При проведении мониторинговых исследований птицеводческих хозяйств лесостепной зоны Украины, совместно актуальной проблемой, независимо от способа ведения отрасли, является паразитирование красного куриного клеща *Dermanyssus Gallina*. Колонии эктопаразитов обнаруживали в хозяйствах как с промышленными технологиями, так и при мелкотоварном ведении отрасли, независимо от сезона и вида птицы.

2. Проблема поражения поголовья постоянными эктопаразитами является актуальной при мелкотоварном ведении отрасли. Поражение птицы маллофагами в промышленном птицеводстве является спорадическим.

Ключевые слова: эпизоотологический мониторинг, временные эктопаразиты, постоянные эктопаразиты, эктопаразитофауна, маллофаги, красные куриные клещи, экстенсивность инвазии, паразитологические исследования.